



Gdańsk, 15 września 2023 r.

Recenzja osiągnięć i aktywności naukowej dr Konrada Bociana

Na wniosek Rady Doskonałości Naukowej mam zaszczyt pełnić rolę recenzenta w toczącym się postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Bocianowi. Zgodnie z artykułem 219, ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. 2018 poz. 1668) Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oceniam główne osiągnięcie naukowe, które zostało przedstawione w formie cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w renomowanych czasopismach naukowych. Odrębnie przedstawiam dane naukometryczne, a także dodatkową aktywność naukową i organizacyjną dr Bociana.

GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE WYNIKAJĄCE Z ART. 219, ust. 1 pkt. 2 z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. 2018 poz. 1668)

Zgodnie z art. 219 ust 1 stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która uzyskała stopień doktora a jej główne osiągnięcia naukowe stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny: tu psychologii społecznej.

Dr Bocian ukończył studia w tzw. trybie bolońskim dwustopniowym: licencjackie w zakresie socjologii na Uniwersytecie Szczecińskim w 2006 roku; tytuł magistra z psychologii otrzymał w 2011 roku na Uniwersytecie SWPS/Sopot. Dość szybko, bo już w 2016 roku obronił tytuł doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie: psychologia pod kierunkiem prof. Bogdana Wojciszke. Praca dotyczyła egocentrycznych zniekształceń w procesie przypisywania ocen moralnych zachowaniom innych osób. Ten nurt badań okazał się pasją badawczą Habilitanta, początkiem ogromnego programu badawczego.

Jednym z wymogów akceptacji dorobku po-doktorskiego jako spełniającego rolę „habilitacyjnego” jest jakość dorobku, przejrzystość i spójność koncepcji naukowej Kandydata. Dorobek przedstawiony do recenzji charakteryzuje się dużą spójnością i konsekwencją. Dr Bocian opisuje w autoreferacie całość swych dokonań, także z czasu badań do pracy magisterskiej, nad rolą percepcji zdrobnień językowych w procesie oceniania nazwanych zdrobnieniami atrybutów, oraz z okresu badań prowadzonych na potrzeby pracy doktorskiej, jak i obszernego nurtu eksperymentów będących podstawą starania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Główne osiągnięcie naukowe zatytułowane zostało **Egocentryczne Zniekształcenia Sądów Poznawczych**. Temat ten jest dla mnie pasjonujący, od lat staram się zgłębić źródła iluzji i odchylen od racjonalności, co więcej moralność jako jedna z tzw. „Wielkiej Dwójki” (Abele, Wojciszke, 2014) stanowi wyjątkowo ciekawe pole badawcze. Nauczyłam się dużo zgłębiając dorobek Habilitanta. Dr Bocian nie tylko opisał jak bardzo zniekształcenia dotyczące ocen moralnych zakorzenione są w automatycznym procesie przetwarzania informacji, ale pokazał dominującą rolę ludzkiego egocentryzmu w powstawaniu zniekształceń. Poszukiwał źródeł owych zniekształceń w dwóch obszarach:

1. Dominującej roli utrzymania interesu własnego/ własnej grupy
2. Przejawianych przez oceniającego postawach interpersonalnych

Ad 1. teza ugruntowana jest w teorii psychologicznej i badaniach innych autorów, co oznacza, że dr Bocian przygotowując badania własne właściwie zgłębił najnowszą literaturę w tym zakresie. Habilitant wnosi do tej wiedzy *novum* w postaci przedstawienia podstaw rozwojowych wpływu interesu własnego na sądy moralne.

Uczestnikami 4 eksperymentów były 4 – 5 letnie dzieci, które w różnych warunkach eksperymentalnych (współpraca, zabawa; osoba przeszkadzająca innym (burzy wieżę z klocków) vs. pomagająca; równocześnie sprzyjająca vs, niesprzyjająca

indywidualnym interesom dziecka: otrzymywanie nagród w sposób sprawiedliwy lub niesprawiedliwy) oceniały w kategoriach moralności ową osobę towarzyszącą.

Okazało się, że jeśli towarzysząca osoba przynosiła osobiste korzyści dziecku, chętniej wybierało ono tę osobę do dalszej zabawy/współpracy, mimo, że oceny moralności owej osoby pozostawały zgodne ze stanem faktycznym (jeśli zachowywała się niemoralnie (np. burzyła wieżę z klocków) – ocena pozostawała negatywna. Nie zgadzam się ze stwierdzeniem dr Bociana: „awersja dzieci do antyspołecznych postaci może zostać zablokowana, gdy współpraca z antyspołeczną postacią jest dla dziecka korzystna.” Mimo sympatii dziecka dla antyspołecznego dostarczyciela dóbr, ocena jego moralności w oczach dzieci pozostaje negatywna. Myślę, że emocje związane z korzyściami/ lubieniem pozostają odrębnym rodzajem ustosunkowania niż niezależne od własnych korzyści trafne oceny osoby antyspołecznej jako niemoralnej. Badania zostały opublikowane w 2021 na łamach prestiżowego *Developmental Science*.

Pokrewne badania, jednak dotyczące korzyści dla grupy przynależności jako roli własnego interesu w ocenach moralności innych osób, stoją na równie wysokim poziomie. Zaangażowanie interesu grupy własnej pojawiały się głównie wśród osób

defensywnie (a nie – bezpiecznie) identyfikujących się z grupą przynależności. Dociekania naukowe w tym zakresie zaowocowały publikacją w *Journal of Experimental Social Psychology* w roku 2021. Kolejne badania związane z wpływem interesu grupy na oceny moralne zakotwiczone zostały w psychologii politycznej i publikowane w renomowanych periodykach wraz z zagranicznymi autorami (*Political Psychology*). Niezwykle ciekawym wnioskiem z tych badań jest taki oto, że jedynie **defensywna identyfikacja z grupą przynależności wiąże się z usprawiedliwianiem przemocy i ekstremizmu, a ograniczenia emigracyjne nie są odbierane jako rasizm.**

Ad 2. Postawy interpersonalne są formą afektu. Dr Bocian założył, że postawy jako afekt powinny wpływać zniekształcająco na oceny (atrybucje) dotyczące moralnego charakteru ocenianej postaci. Powstał świetny pomysł badania nowego rodzaju zniekształcenia (*bias*), który Autorzy nazwali **efektem czystego lubienia** (*the mere liking effect*) nawiązując do głośnych badań Roberta Zajonca nad efektem czystej ekspozycji (*the mere exposure effect*). Dr Bocian przewidział i udowodnił, że pozytywny (vs. negatywny) afekt – tu postawa – będzie odpowiednio zwiększał (vs. zmniejszał) wysokość oceny moralnego charakteru osoby bodźcowej. Wyniki zostały opublikowane w *Journal of Experimental Social Psychology* w 2018 roku. **Dr Bocian udowodnił występowanie efektu czystego lubienia zarówno w badaniach nad postawami politycznymi, jak i w badaniach z zakresu psychologii rozwojowej** (publikacja w *Social Development* w 2020 roku).

Poza opisanymi osiągnięciami pasja badawcza dr Bociana skłoniła go do testowania hipotezy czy edukacja jest w stanie przełamać wpływ efektu czystego lubienia. Pomysłowe eksperymenty pokazały, że jest to możliwe, zwłaszcza wtedy, gdy badani muszą uzasadniać swoje moralne oceny wobec publiczności (co pokazał już Tetlock i

Lerner, 1999). Publikacje: *Personality and Social Psychology Bulletin*, rok 2021; *Scientific Reports* rok 2022).

Podsumowując opis badań własnych w autoreferacie Habilitant przyznaje, że zniekształcenia pełnią rolę adaptacyjną umożliwiając relacje społeczne, współpracę, budowanie korzyści grupowych i osobistych. Sam autoreferat choć wyczerpująco napisany, zawiera liczne przejęzyczenia i lapsusy.

Czytając publikacje Kandydata doceniłam Jego naukowe kompetencje w podejmowaniu wątków badawczych, gdzie replikowane eksperymenty stanowią przesłankę do tworzenia nowych projektów i serii badań. Dr Bocian wywodzi się ze słynnej szkoły naukowej prof. Bogdana Wojciszke, co widać na różnych etapach rozwoju młodego naukowca.

Autor w referacie nie pisze o wysokiej randze aplikacyjności Jego dorobku. Wiedza na temat nieuchronności popełniania błędów w ocenach moralnych powinna znaleźć się w kanonach podstawowych podręczników na studiach nie tylko psychologicznych i lekarskich, ale także prawniczych, wszelkich kierunkach nauczycielskich, naukach dotyczących zarządzania konfliktem, powinna wręcz trafić w spopularyzowanej formie „pod strzechy”. Chcemy, żeby wyniki prowadzonych badań pomagały ludziom lepiej żyć. Wypracowana przez dr Bociana wiedza zapewne jest tego rodzaju.

Kandydat do stopnia doktora habilitowanego dokonał imponującej pracy, która stanowi znaczny wkład w rozwój psychologii społecznej. Wyniki ważnych w psychologii społecznej rozważań i replikowanych badań na temat egocentrycznych zniekształceń sądów moralnych prezentują światowy standard i stanowią spory wkład w rozwój nauki.

Na podstawie przedstawionych wyżej dokonań Habilitanta i wnikliwej analizy serii artykułów oceniam bardzo pozytywnie nurt dorobku głównego przedstawionego jako osiągnięcia naukowe.

Dane naukometryczne:

Indeks Hirscha wg Google Scholar = 13.

Cytowania wszystkie = 2772.

Punkty ministerialne do złożenia wniosku: 2100.

AKTYWNOŚĆ NAUKOWA I ORGANIZACYJNA

Aktywność naukowa „dodatkowa” dr Bociana okazuje się satysfakcjonująca.

Kandydat przedstawia publikacje wynikające z zainteresowań wykazanych w pracy magisterskiej. Ciekawsze są badania nad rolą obserwacji bólu i rolą tej obserwacji w odczuwaniu poczucia winy, wstydu i smutku. Adaptuje do swych badań teorię moralnego masochizmu. Teoria głosi, że doświadczenie bólu łagodzi poczucie winy (tu warto poprowadzić badania nad rolą tak rozpowszechnionych dziś – tatuaży?). Dr Bocian rozszerzył teorię i udowodnił łagodzący poczucie winy wpływ obserwacji cudzego bólu (obserwacja cudzego bólu nie łagodzi smutku i wstydu).

Dr Bocian prowadził działalność naukową w polskich i zagranicznych Uniwersytetach (University of Kent UK, University of California).

Działalność organizacyjna jest także dobra: występuje w roli promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim, wypromował magistrantów, występował na konferencjach, organizował konferencje, popularyzował naukę. W 2022 otrzymał prestiżową nagrodę im. Roberta Zajonca, przyznaną młodym badaczom przez PSPS.

Co istotne, pozyskiwał i kieruje grantami: Miniatura, OPUS, SONATA, odbywał staże podoktorskie np. w ramach NAWA, recenzuje artykuły naukowe dla różnych periodyków, także wysoko punktowanych i prestiżowych.

Podsumowując uznaję, że dodatkowa aktywność naukowa dr Konrada Bociana jest wystarczająca i oceniam ją bardzo pozytywnie.

Konkluzja: Zgodnie z artykułem 219, ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. 2018 poz. 1668) Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz stosując kryteria oceny ujęte w Prawie o szkolnictwie wyższym i nauce oceniam pozytywnie dorobek naukowy oraz aktywność naukową dr Konrada Bociana i wnoszę o nadanie dr Bocianowi tytułu doktora habilitowanego.

